

Кондратюк О. І.
*кандидат економічних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-337-1-17>

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ПІСЛЯВОЄННІ РЕПАРАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ ВИКЛИК ТА МОЖЛИВОСТІ

У вирі сучасних геополітичних та екологічних викликів Україна виступає не лише ареною політичних подій, але і майданчиком для розгортання програм щодо забезпечення екологічної безпеки та вирішення питань післявоєнних репарацій.

Екологічні ризики та небезпеки проявляються в різних формах: зміни клімату, повені, забруднюючі речовини тощо. Вирішальне значення при формуванні екологічної безпеки, має визначення фактичного ризику конкретної небезпеки та розробка засобів зі зниження ризику або небезпеки. Екологічна безпека стає пріоритетним завданням країни, оскільки в умовах зростаючого впливу технологій і підвищеної індустріалізації зростає навантаження на природні ресурси та довкілля. До основних видів екологічних ризиків, можна віднести наступні:

1. Зміна клімату. Зростаючі викиди парникових газів через промислові процеси і транспорт спричиняють зміни в кліматі, призводячи до глобального потепління, підйому рівня морів тощо.

2. Забруднення повітря. Викиди шкідливих речовин в атмосферу, спричинені виробничими процесами та згорянням палива, призводять до забруднення повітря, що негативно позначається на здоров'ї людини та екосистемах.

3. Забруднення води. Незаконне скидання промислових стоків і неправильна обробка відходів призводять до забруднення водних ресурсів, що створює проблеми для водних організмів і загрожує якості питної води.

4. Втрата біорізноманіття. Неприпустима вирубка лісів, необдумане використання природних ресурсів і зміна природного середовища існування призводять до втрати біорізноманіття та зникнення видів тварин та рослин.

Екологічні проблеми позначаються на економічних процесах та можуть призвести до зниження продуктивності підприємств, збільшення витрат на адаптацію до умов, що змінюються, а, отже, призвести до погіршення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Крім того, забруднення довкілля тягне за собою соціальні

проблеми, такі як погіршення здоров'я населення та необхідність соціальної підтримки для тих, хто стикається з наслідками екологічних криз. Ще у 2012 році Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) підрахувала, що 12,6 мільйона смертей у світі, що становить 23% (95% ДІ: 13–34%) усіх смертей, були пов'язані з навколишнім середовищем [1].

В Україні, наявні численні екологічні проблеми, посилилися через військові дії РФ. Знищення інфраструктури, незаконний обіг зброї та хімічних речовин призводять до надзвичайних екологічних ризиків. Так, заступник міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Євгеній Федоренко зазначає, що основними компонентами навколишнього середовища, яким завдано збитків, є забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, збитки лісовим ресурсам, забруднення водних об'єктів безпосередньо Чорного й Азовського морів, та шкода екосистемам взагалі та біорізноманіттю, тобто флорі та фауні [2].

Оцінюючи масштаб завданої шкоди Україні, міністр захисту довкілля та природних ресурсів Руслан Стрілець на міжнародній конференції у Львові озвучив цифру у три трильйони грн [3]. І треба зауважити, що ця цифра буде зростати, так як війна триває. У свою чергу, екологічна активістка Оксана Омельчук вказує не те, що на відновлення природного середовища потрібно декілька десятиліть, і це за умови, якщо природі не заважати. Але наслідки забруднення будуть довго присутні у рослинах та тваринах, що позначатиметься на мутаціях та загальному стані здоров'я [4].

Тому, Україна ставить перед собою завдання негайно втручатися та забезпечувати ефективну боротьбу із забрудненням та ймовірними екологічними аваріями. Цілком справедливим бажанням є покарати агресора за забруднення українського довкілля.

Питання екологічної репарації щодо компенсації втрат унікальних екосистем та завданих збитків природоресурсному потенціалу України внаслідок військової агресії РФ залишаються в переліку найбільш актуальних та першочергових завдань майбутнього відродження економічного та екологічного стану країни [5].

Україна, зштовхнувшись із викликами екологічної безпеки активно реагує на них, вдосконалюючи внутрішні механізми контролю та співпрацюючи з міжнародними партнерами. Так, було здійснено адаптацію законодавства до Директиви ЄС про оцінку впливу на довкілля (ОВД) та Директиви про стратегічну екологічну оцінку (СЕО). Але, ще залишилися багато спірні питань, які потребують вирішення, і якщо Уряд не впровадить західні принципи екологічного врядування і європейські методи екологічної оцінки та не визнає відповідальності за попереднє забруднення – не буде ані інвестицій, ані компенсації коштів на відновлення довкілля, будуть лише розмови про гроші [6].

Не дивлячись на це, Україна виказала величезний рівень рішучості у вирішенні питань, пов'язаних із наслідками військових конфліктів та післявоєнною реконструкцією. Велика увага приділяється відновленню інфраструктури, соціальних служб, а також реконструкції зруйнованих територій. У розв'язанні екологічних проблем акцент треба робити на використанні інновацій та сучасних технологій. Інноваційний підхід та використання сучасних технологій дозволяють не лише подолати наслідки конфліктів, але й створити сталий фундамент для екологічно безпечного та стабільного розвитку.

Тому, пріоритетним має бути максимальне збереження довкілля, а також дії спрямовані на те, щоб запобігти його руйнуванню. Елемент наскрізності повинен бути закладений у свідомості кожного експерта, який займається питаннями повоєнної розбудови [7].

Запровадження відновлювальних джерел енергії, вдосконалення системи відходів, зокрема, створення ефективних систем вторинної переробки відходів, а також на розвиток та використання «еко-дружніх» транспортних та промислових технологій, а також впровадження «зелених» технологій, стають ключовими напрямками розвитку.

Отже, зусилля, вкладені в екологічну безпеку та післявоєнні репарації, мають важливий вплив на благополуччя та майбутнє не лише для України, але й для всього світу.

Список використаних джерел:

1. Prüss-Ustün, A.; Neira, M. Preventing Disease through Healthy Environments: A Global Assessment of the Environmental Burden of Disease; World Health Organization: Geneva, Switzerland, 2016, Volume 259.

2. «Випалена земля». Як війна впливає на екологію півдня України? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-viy-na-pivden-ekolohiya-spalena-zemlya/32191731.html>

3. Екологічні збитки України від агресії рф становлять 3 трлн грн майже 3 млн га лісу було пошкоджено. URL: https://lb.ua/society/2023/03/05/547928_ekologichni_zbitki_ukraini_vid.html

4. «Після війни довкілля відновиться за століття». що роблять мінекології, активісти та днс для збереження української природи. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/10/25/zaminovane-ta-ponivechene-yak-vidnovlyuvatymetsya-ukrayinske-dovkillya/>

5. Галушкіна Т. П., Тафтай В. В., Афанасьєва О. О. Екологічна репарація як інструмент відродження довкілля України внаслідок військової агресії рф. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/312/8614/18009-1?inline=1>

6. Чому Україна отримала одиницю за відповідність європейському законодавству в галузі довкілля? URL: <https://voxukraine.org/chomu-ukrayina-otrimala-odynytsyu-za-vidpovidnist-yeuropejskomu-zakonodavstvu-v-galuzi-dovkillya>

7. Повоєнне відновлення України: як зберегти довкілля та запобігти його руйнуванню. URL: <https://eco.rayon.in.ua/topics/540953-povoenne-vidnovlennya-ukraini-yak-zberegiti-dovkillya-ta-zapobigti-yogo-ruynuvannyu>